

СТАНОВИЩЕ

от проф. д. изк. СТЕФАН ИВАНОВ ХЪРКОВ
Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”
Професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство
(Музикознание и музикално изкуство – История на музиката)

относно кандидатурата на
доц. д-р КОНСТАНТИН БОЖИЛОВ КУКУШЕВ
Варненски свободен университет “Черноризец Храбър”
Професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство
(Музикознание и музикално изкуство – Теория на музиката)

за заемане на академична длъжност

ПРОФЕСОР

Професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство
(Музикознание и музикално изкуство – Теория на музиката)

в конкурс, обявен за нуждите на
ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ „ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР”
(ДВ, брой 69 / 11.09.2012 г.)

Настоящото становище е изготвено въз основа на документи и материали, постъпили по конкурс, обявен от ВСУ “Черноризец Храбър” (в “Държавен вестник”, брой 69 от 11.09.2012 г. и на интернет-страницата на университета) за нуждите на катедра “Изкуства” към Архитектурен факултет. Представените по конкурса документи съответстват на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Инструкция №6 към Наредба №3 за академичния състав на ВСУ “Черноризец Храбър”. Към момента на представяне на настоящото становище процедурата по конкурса е коректно спазена.

1. ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА ПОЛУЧЕНИТЕ МАТЕРИАЛИ:

За участие в обявения конкурс е подал документи единствен кандидат - доц. д-р КОНСТАНТИН БОЖИЛОВ КУКУШЕВ (ВСУ “Черноризец Храбър”), който е представил *Списък на научни публикации и художественотворческите изяви* за периода 2001-2012 г. (№ 9 от представената ми папка), структуриран в четири раздела: (1) **Област Научноизследователска** – 12 заглавия, от които 1 монография, 1 учебно помагало и 10 статии; (2) **Област Музикално-критическа и методико-рецензентска** – 2 заглавия на рецензии и 1 участие в международно жури; (3) **Област Музикално-творческа** – 5 партитури на авторски музикални творби, от които 4 творби за камерен оркестър и 1 творба за смесен хор *a capella*; както и допълнително приложен списък с 13 обработки, аранжimenti и транскрипции, направени от кандидата на произведения от български и чуждестранни композитори (4) **Област Музикално-изпълнителска** – 14 единици с доказателствен материал, от които 6 писма, 5 програми, 3 материала от интернет-сайтове и 1 брошура, като към доказателствения материал е приложен и списък с по-значимите изпълнителски изяви на кандидата за периода 2003-2012 г., включващ и 5 препратки към интернет-сайтове с видеозаписи.

2. ДАННИ ЗА КАНДИДАТА

Константин Кукушев е роден в град Варна през 1953 г. Завършва средно образование в държавното средно музикално училище (днес Национално училище по изкуствата) „Добри Христов” в родния си град, две години учи в Българската държавна консерватория (днес Национална музикална академия „Панчо Владигеров”) – София, след което в продължение на пет години е студент в една от най-авторитетните

музикални академии в света – Ленинградската (днес Санкт-Петербургска) държавна консерватория „Николай Андреевич Римски-Корсаков”, където през 1981 г. се дипломира по две специалности: „Музикознание” и „Оперно-симфонично дирижиране”.

Веднага след дипломирането си започва работа във Варна като преподавател по музикално-теоретични дисциплини (хармония, солфеж и елементарна теория на музиката) в Средно музикално училище „Добри Христов”. От 1988 г., тоест вече почти четвърт век, е преподавател в областта на висшето образование. Първоначално е асистент по Методика на обучението по музика във варненския институт за повишаване квалификацията на учителските кадри и за специализираща подготовка на студентите от педагогическите специалности „Д-р Петър Берон”, интегриран с тогавашния Висш педагогически институт – Шумен. Там той подготвя и през 1994 г. защитава пред Специализирания научен съвет по музикознание и музикално изкуство в София, дисертационен труд, с който през 1995 г. придобива научната степен „Кандидат на изкуствознанието” (съгласно сега действащото у нас законодателство „Доктор по изкуствознание”).

През 2001 г. се хабилитира за доцент по Методика на обучението по музика в структурата на Шуменския университет „Епископ Константин Преславски” към Департамент за информация и повишаване на квалификацията на учителите – Варна. От 2004 г. е доцент, а по-късно става и ръководител на програма във Варненския свободен университет „Черноризец Храбър”.

3. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА НАУЧНАТА ПРОДУКЦИЯ НА КАНДИДАТА

Според представените материали, в обявения конкурс доц. Константин Кукушев участва с научна продукция, състояща се от: (1) хабилитационен труд – монография под заглавие „Ритъм и мелодия. Книга втора”, (2) хабилитационни публикации – десет научни статии, (3) хабилитационно учебно помагало под заглавие “Към теорията на музикалното изкуство”.

Монографията „**Ритъм и мелодия. Към теорията и историята на ритмическия и мелодическия феномен. Книга втора**” е публикувана от университетското издателство на Варненския свободен университет през 2008 г. Тя обхваща общо 290 страници, от които 256 стр. основен текст и 34 стр. приложения. Рецензенти на изданието са проф. Марин Чонев и доц. д-р Дарина Василева.

Основната цел на монографията е формулирана от автора като „*разкриване мелодията в нейните хармонически и полифонически проекции*”. Тази формулировка е определила и структурата – две основни глави със заглавия „Мелодията и нейните полифонически изяви” и „Мелодията и нейните хармонически парадигми”. Авторът познава добре състоянието на поставения в основата на изследването проблем. Работата е изградена върху солидна научна база - ползваната научна литература се състои от 250 заглавия на пет езика. В края на своя труд, излагайки съображения за отказа си да формулира традиционните за подобно изследване изводи и обобщения, авторът дискретно очертава полето, върху което книгата би могла да бъде тълкувана и оценена: „*Възможността читателят сам да търси в различни посоки (определени от собственото му мирозрение и под закрилата на собствените му интереси) обобщението-извод, сам да върви по стъпките на „развиващата се вариация”, за да достигне своя „собствен индивидуален проект*”, тоест той вижда и изгражда книгата преди всичко в чисто практически план (факт, заявен още в предисловието чрез три ключови латински думи *movere, docere, delictare* – пробуждане, учене, извисяване), а това само по себе си е вече принос. Бих искал специално да отбележа и още един принос на работата: в първата глава на изследването част от полифоничните изяви на

мелодията са разгледани като проява на християнската църковнопевческа практика и е предприет опит за осмислянето им както в музикален, така и в необходимия за случая богословски контекст.

Хабилитационните публикации допълват очертаната в хабилитационната монография насока на научните интереси на доц. Кукушев от последното десетилетие. В тях откриваме специален акцент върху проблемите на музикалното възпитание, изследвано в етносоциален и етнокултурен план. Заслужава адмирация позицията на автора към богатата съкровищница на българския музикално педагогически опит: според него днес това наше национално богатство може и трябва да бъде използвано в педагогическата практика.

В конкурса за професор по теория на музиката Константин Кукушев участва и с учебно помагало, озаглавено „**Към теорията на музикалното изкуство**”, отпечатано в университетското издателство на ВСУ „Черноризец Храбър” през 2011 г. Съдържанието му е структурирано в двадесет раздела, обхващащи основните елементи на музикалната теория: акустика, нотопис, ладови системи, метроритмика, мелодия, хармония, полифония и др. Работата има много достойнства, сред които бих открил това, че: (1) помагалото е написано на ясен и разбираем за студентите език, (2) в него е избегнато сухото теоретизиране, посредством въвеждането на многобройни прецизно подбрани музикални примери, (3) всяко въведено в работата понятие е подробно обяснено, като е представено не само съдържанието, но и етимологията на отделните термини, (4) ползван и коректно е цитиран широк спектър от научни източници - общо 69 на четири езика, (5) посредством приложенията в края на помагалото е дадена възможност за самоподготовка на студентите.

Хабилитационната научна продукция на кандидата отговаря на изискванията за академични публикации.

4. ХАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНКА НА УЧЕБНО-ПРЕДАГОГИЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ НА КАНДИДАТА

Първите ми впечатления от педагогическата дейност на Константин Кукушев са свързани с курсовете за квалификация и преквалификация на учителите, организирани от ДИПКУ-Варна. Според тогавашната нормативна уредба, тематиката на всеки един лекционен курс подлежеше на обсъждане в съответната катедра на Висшия педагогически институт – Шумен. Константин Кукушев се стремеше да предлага разнообразни курсове, свързани преди всичко с практическата работа на учителите. В ранните години на българския преход учителите се нуждаеха не просто от нова квалификационна степен, но и от нов поглед към натрупаните от тях до тогава знания и умения: лекционните курсове на Кукушев им бяха полезни точно в това отношение.

След придобиването на докторат по музикознание, на Константин Кукушев бяха възложени часове в специалността „Музикална педагогика” (днес “Педагогика на обучението по музика”) в Шуменския университет. По предложение на тогавашния ръководител на катедра „Теория и история на музиката” в университета, проф. Димитър Тъпков, Кукушев получи упражнения по История на музиката. В часовете той се стремеше към активен диалог със студентите, провокираше ги с неочаквани въпроси, разглеждаше познатите класически образци на музикалното изкуство от нов и различен ъгъл. Целта му бе да покаже на бъдещите музикални педагози, че всяка стойностна художествена творба не е само част от миналото, но и важна съставка от настоящето, както и значим маркер за бъдещето.

От преподавателската работа на Константин Кукушев във Варненския свободен университет нямам преки впечатления. В приложената *Справка за дейността* на кандидата е записано, че за осемте години работа като щатен преподавател в този

университет (2004-2012) той е разработил и въвел в преподавателската практика лекционни курсове по девет учебни дисциплини в две специалности, което представлява твърде обемна и отговорна задача и показва завидна активност в тази област.

5. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ХУДОЖЕСТВЕНО-ТВОРЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ НА КАНДИДАТА

В обявения конкурс за професор, доц. Константин Кукушев участва както с научна, така и с художествено-творческа продукция. Според представените материали, художествено-творческата дейност на кандидата е фокусирана в две направления: (1) музикално-изпълнителска дейност и (2) музикално творчество.

От 1989 г. Константин Кукушев е главен художествен ръководител на **Камерен оркестър „Анима” – Варна**. Под неговото ръководство съставът се превръща в истинска творческа школа за работа с оркестър на млади музикални дарования – ученици от варненското училище по изкуствата и студенти от университетите във Варна и Шумен. От 2003 г. ръководеният от Константин Кукушев оркестър е член и активен участник в проявите на Европейското сдружение на любителските оркестри (The European Association of Amateur Orchestras – ЕААО/EVL), което от 2009 г. е част от обединената Европейска оркестрова федерация (The European Orchestra Federation – EOFed) с център в Швейцария.

Доц. Константин Кукушев е участвал като лектор в две международни творчески школи-ателиета (workshops) – във Вадуц, Лихтенщайн през 2003 г. и в Талин, Естония през 2012 г. Тематиката и в двете ателиета е била свързана с музикалното творчество от епохата на виенските класици (Haydn, Vanhal, Beethoven). Като главен художествен ръководител на Камерен оркестър „Анима”, Константин Кукушев е дирижирал редица концерти у нас и в чужбина, сред които в Германия, Холандия, Швейцария, Лихтенщайн, Чехия, Естония, Русия, Турция. Сред представените за хабилитационната процедура доказателствени материали има шест писма от чужбина, съдържащи висока оценка за качествата на диригента и оркестъра.

Музикалното творчество, с което кандидата участва в обявения конкурс, включва 5 авторски композиции: (1) Из “Златна светлина” за смесен хор а capella по текст на Андрей Германов, (2) “Фуга 2002” за камерен оркестър, (3) “Две импресии” за камерен оркестър, (4) “Фуга 2005” за камерен оркестър, (5) “Passanima” за камерен оркестър. Освен тях той е приложил списък с 13 свои обработки, аранжimenti и транскрипции на произведения от български и чуждестранни композитори, сред които Добри Христов, Парашкев Хаджиев, Георги Златев-Черкин, Йохан Щраус, Астор Пиацола, Дмитрий Шостакович и др. Творбите са изпълнявани с успех нееднократно у нас и в чужбина и представляват определен принос в музикалната литература.

6. НАУЧНИ, НАУЧНО-ПРИЛОЖНИ И ХУДОЖЕСТВЕНО-ТВОРЧЕСКИ ПРИНОСИ НА КАНДИДАТА

Научни и научно-приложни приноси на кандидата представляват: (1) подробното семантично разкриване на същността на музикалните термини, (2) въвеждането на поетични текстове на музикални творби, част от които са представени за първи път на български език, (3) въвеждането на голямо количество прецизно изработени нотни примери, служещи за основа при разкриване на същността на музикално-историческите процеси, (4) част от полифоничните изяви на мелодията са разгледани като проява на християнската църковнопевческа практика и е предприет опит за осмислянето им както в музикален, така и в необходимия за случая богословски контекст, (5) богатият

музикално-педагогически опит от миналото е изследван и осмислен с оглед на реалното му приложение в съвременната учебна практика.

Художествено-творчески приноси на кандидата представляват (1) достойното представяне на българска музика, дело на нашите композитори-класици, както и на самия Константин Кукушев, в чужбина, (2) превръщането на камерен оркестър “Анима” в творческа школа за работа с оркестър на млади музикални дарования – ученици и студенти, (3) изграждането на активна среда за музициране и включването в интензивен концертен живот у нас и в чужбина на варненските музикални педагози.

7. БЕЛЕЖКИ

По отношение на художествено-творческата дейност на кандидата биха могли да се направят следните бележки: (1) необходимо е много по-активно да бъдат пропагандирани постиженията на оркестър “Анима”, (2) на базата на натрупания опит е реално да се потърсят възможности за създаване на фестивал на любителските оркестри, от какъвто България има голяма нужда.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

След запознаване с представените в конкурса материали, научни трудове и художествено-творчески доказателствен материал, давам положителна оценка и препоръчвам на почитаемото научно жури да предложи на научния съвет при Варненския свободен университет “Черноризец Храбър” избирането на доц. д-р КОНСТАНТИН БОЖИЛОВ КУКУШЕВ за ПРОФЕСОР в професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство (Музикознание и музикално изкуство – Теория на музиката).

9 декември 2012 г.

Изготвил становището:

(проф. д.изк. Стефан Хърков)